

Néhány gondolat a koalíciós alárendeltségű szárazföldi csapatok, seregtestek hadtápbiztosításának elveiről és módszereiről

Pártos János ezredes

I.

A jövő háborúját, ha azt az imperialista köröknek sikerül kirobbantaniuk, minden bizonnyal két ellentétes rendszer közötti, hatalmas koalíciós csoportosítások vívják kompromisszumok nélkül, a döntő célok elérése érdekében minden erőt mozgósítva. A háború menetét és kimenetelét nagymértékben befolyásolja a szövetséges csapatok vezetésének és nem kismértékben hadtápbiztosításának hatékonysága és minősége.

Háború esetén a Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Erői – mint szocialista katonai koalíció – az imperialista agresszió visszaverését és az agresszor szétzúzását az európai hadszíntereken többnemzetiségű, koalíciós csoportosítások kötelékében oldják meg. Ily módon szocialista védelmi közösségünkön – mint nagy koalíción belül – a közös koalíciós hadműveletek nem sajátosságként, hanem alapvető, általános tevékenységi módként jelentkeznek.

A koalíciós csoportosítások koalíciós frontot képezhetnek, vagy koalíciós hadsereget is. A koalíciós összetételű hadsereg működhet koalíciós, vagy nemzeti front alárendeltségében.

Amint ezt a korábbi években lefolytatott gyakorlatok, valamint az 1980-as Front együttműködési gyakorlat is igazolja, a Magyar Néphadsereg elvonuló szárazföldi csapatai háborús tevékenységüket megoldhatják koalíciós front kötelékében, melynek során képezhetnek koalíciós állományú hadsereget is. A koalíciós állományú hadrend a Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Erőinek olyan szárazföldi összefegyvernemi seregteste, melynek állományában a szövetséghez tartozó különböző nemzetiségű magasabbegységek, egységek működnek. Vezetését a hadseregpárancsnok – az egységes hadművelési-harcászati elvek alapján, a technikai, szervezeti sajátosságok figyelembevételével – mint egyszemélyi parancsnok valósítja meg, a pártpolitikai és személyügyi munka, a fegyelmi és jogi tevékenység, hadtápbiztosítás és személyi kiegészítés nemzeti rendszerének fenntartása mellett.

Cikkemben – a fenti alapelvek figyelembevételével – a koalíciós front, koalíciós hadsereg hadtápbiztosításával kapcsolatos néhány fontosabb összefüggésre kívánom a figyelmet irányítani, felhasználva az elméleti kutatások eredmé-

nyeit, illetve az utóbbi években lefolytatott számos koalíciós jellegű gyakorlat tapasztalatait. Az általános jellegű hadtápkérdésekkel döntően a teljesség, valamint a felvetések és következtetések megalapozása céljából foglalkozom.

A koalíciós csapatok hadtápbiztosításának általános követelményeit az EFE főparancsnok 011/1973., illetve a HM 01/1974. sz. parancsaival életbe lépett „Alapokmány” foglalja össze. Általános követelményként szabja, hogy a „szövetséges csapatok hadtápbiztosítását a közös hadműveletek folyamán a Varsói Szerződés tagállamai fegyveres erői hadtápszerveinek szoros együttműködésben kell megszervezni és egységes alapelvek alapján” és azt az elvet, mely szerint „a közös hadműveletek előkészítése és végrehajtása folyamán a nemzeti csapatcsoportosítások hadtápbiztosítását saját erővel és eszközökkel végzik a nemzeti erőforrások terhére”.

Az idézett alapokmány a hadtápbiztosítás alapelveiként rögzíti, hogy a közös hadműveletek előkészítése és végrehajtása folyamán a nemzeti csapatcsoportosítások hadtápbiztosítását saját erővel és eszközökkel végzik a nemzeti erőforrások terhére. Feltételez olyan változatot is, amikor a szövetséges seregtettek hadtápbiztosítása közvetlenül a sajátországuk területéről nehézségekbe ütközik, akkor hadtápbiztosításukat azon front hadtápjára látja el, amelynek állományába ideiglenesen tartoznak. Ilyen esetben a szövetséges csapatok mellett, a front hadtáppállományába nemzeti hadtápszerveket, anyagi és szállítóeszközöket kell kijelölni. Emellett az alapokmány azt a változatot is lehetségesnek tartja, hogy a koalíción belüli nemzeti magasabbegységeket (egységeket) teljes egészében azon front (hadsereg) hadtápjára biztosítja, melynek állományába ideiglenesen tartoznak, kivéve a ruházati és egyes speciális eszközöket, anyagokat.

Mindebből az következik, hogy a koalíciós összetételből kiindulva, a csapatok hadtápbiztosítását mindig a konkrét helyzetnek megfelelő módszerrel, a hatékonyságot legjobban biztosító eszközökkel és formában kell szervezni és végrehajtani. Ez pedig csak úgy érhető el, ha az érintett szövetséges szervek, parancsnokságok kellő információval rendelkeznek az alárendeltségükbe kerülő csapatok anyagi, technikai és egészségügyi szükségleteiről, az anyagi eszközökkel való feltöltöttségük helyzetéről, hadi és fogyasztási normáikról, hadtápszerveik teljesítőképességéről, az anyagi, egészségügyi, technikai rendszerükről, a hadtápvezetés rendjéről, valamint az általuk nem biztosítható anyagfajtákról.

II.

Néphadseregünkben eddig lefolytatott – hadtápbiztosítással összefüggő – kutatások, a szövetséges keretek között végrehajtott gyakorlatok tapasztalatai, a Varsói Szerződés különböző hadtáppértekezletei, következtetései azt bizonyítják, hogy az EFE által kiadott alapokmány alapján a koalíciós hadseregek – alapvetően nemzeti ellátáson alapuló – hadtápbiztosítási tevékenységét összehangolva, minden esetben ki lehet alakítani és alkalmazni a konkrét helyzetnek legjobban megfelelő ellátási rendet.

A korábbiakban végrehajtott „SZOJUZ”, a „PAJZS” és a „BARÁTSÁG” típusú – többek között az ezév júniusában végrehajtott front parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat – gyakorlatok nagy jelentősége abban is megnyilvánult, hogy az elveket, módszereket, eljárásokat egyeztetve elősegítették a nézetek azonosságának kialakulását. Néphadseregünk hadtápbiztosítását illetően az elmúlt évek során a szövetségesekkel az alapvető kérdésekben nézetazonosság alakult ki.

Egyik alapvető tételeit ennek az képezte, hogy a koalíciós összetételű front állományába működő hadsereg hadtápbiztosítása a frontparancsnok elhatározása alapján – nemzeti hovatartozástól függetlenül – a front egységes hadtápbiztosítási terve szerint kerül végrehajtásra. Feltételezi ez ugyanakkor azt is, hogy a front tervének összeállításánál maximálisan érvényesülni kell a nemzeti lehetőségeknek, sajátosságoknak, érdekeknek is. Így biztosítható, hogy a front és nemzeti hadtáperők és -eszközök a hadszíntér irányainak megfelelően, a legnagyobb hatékonysággal kerüljenek alkalmazásra.

Az a gyakorlat is kialakult, hogy legcélszerűbb, ha a hadszíntér előkészítését a nemzeti állami és katonai szervek végzik, figyelembe véve az ott ténykedő, esetleg felvonuló koalíciós front vagy hadsereg igényeit, valamint a rendelkezésre álló anyagi, technikai, személyi és egyéb lehetőségeket is.

Az anyagellátás területén célszerű formaként az alakult ki, hogy a legnagyobb hatékonyságot az biztosítja, ha a front állományába tartozó más nemzetiségű hadsereg ellátására a nemzeti központi hadtápszervek – a hadművelet teljes mélységét biztosító anyagi eszközkészletekkel – bázisokat különítenek ki. Ha koalíciós hadseregről van szó, az a gyakorlat látszik célszerűnek, ha a hadsereg állományába kerülő más nemzetiségű magasabbegységek és csapatok részére saját – nemzeti – ellátásukhoz szükséges néhány napi anyagkészlet kerül kikülönítésre. Természetesen e módszereket mindig a konkrét helyzettől függően, a legnagyobb hatékonyságot biztosítva szükséges alkalmazni.

Az egészségügyi biztosítás szervezése során a sérültek ellátásának és hátraszállításának „területi” elvét célszerű érvényesíteni. Ez a szocialista országok hadseregei magas fokú humanitására jellemző és azt jelenti, hogy a sérülteket, sebesülteket – nemzeti hovatartozástól függetlenül – segélynyújtásban, gyógykezelésben kell részesíteni bármilyen nemzetiségű segélyhelyen, kórházban. Mindemellett azonban azt az elvet is célszerű számba venni, hogy – lehetőség szerint – a sérült huzamosabb gyógykezelése saját nemzeti hovatartozása szerinti kórházban történjen.

A jelzett kérdések kimunkálásában különösen gyümölcsöző eredményeket nyújt a Déli Hadseregcsoport hadtáptörzsével történő együttműködés, melyen belül a gyakorlatok előkészítése, lefolytatása során, de az elméleti és tudományos kutatómunkában is mindig a legaktuálisabb kutatási témák kerültek és kerülnek előtérbe. Egyes gyakorlatokon vizsgálat tárgyát képezte például, melyek azok a kapcsolati formák és módszerek, amelyek biztosítják a nemzeti hadseregek és a koalíciós front érdekeinek egybehangolását. E munka során kimunkálásra kerültek – többek között – az anyagi eszközök átadása-átvétele pontos megszervezésének, az egészségügyi ellátás közös problémáinak, az utak igénybevételének és a szállítások végrehajtásának egybehangolásával összefüggő területek.

III.

Néhaderegünk helyzetéből kiindulva, koalíciós tevékenység esetén a hadtápbiztosítás főbb rendszabályai az alábbi elvi és gyakorlati megfontolások alapján kerülnek végrehajtásra:

a) A hadtáp megszervezésének feladatai közül nagy jelentőséget főleg két területnek tulajdoníthatunk. Az egyik a hadtáp felkészítésének feladata, a másik

nagyfontosságú terület a front hadtápsávok kijelölésével, az ezzel összefüggő tevékenységgel összefüggő kérdések elemzése.

A hadtáp békeidőben történő felkészítésének kiemelt feladata: (1) szervezeti, anyagi és technikai eszközei létrehozása és felkészítése; (2) a hadszíntér hadtáp vonatkozású előkészítésével kapcsolatos rendszabályok végzése.

Ennek megfelelően a hadtápszervek felkészítése során a csapatok felkészítésével párhuzamosan és azzal szoros összhangban célszerű olyan minimális hadtáp-állományt már békében létrehozni, amely képes meglévő erőivel és eszközeivel biztosítani a csapatok harctevékenységének megkezdését a háború megkezdése esetén, figyelembe véve a váratlanság tényezőinek lehetséges következményeit is.

A hadműveleti hadtáp felkészítésének lehetőségei azonban jelentősen függenek a békében meglévő szervezetek feltöltöttségétől és mozgósítási készenléti fokától, ezért nagy jelentősége van a hadműveleti hadtáp békében meglévő állomány arányának, illetve a békében meg nem levők mozgósítási készenlétének.

Mind a békében meglévő állomány aránya, mind a mozgósítás során megalkotásra kerülő hadtáp magasabbegységek, egységek és intézetek mozgósítási készenléti foka jelentős mértékben függ az adott hadszíntértől, hadászati-hadművelési iránytól, illetve az ott végrehajtásra kerülő hadműveletek jellegétől, a szemben álló ellenség erejétől és készenléti fokától, továbbá a hadművelési hadtápot létrehozó ország fegyveres erőinek lehetőségeitől.

Az utóbbi években az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka és törzse által vezetett, a Magyar Népköztársaság és a szövetséges államok területén folytatott fontosabb hadijátékok, parancsnoki és törzszvezetési, együttműködési gyakorlatok, valamint a szövetséges hadseregeknél folytatott konzultációk tapasztalatai is mutatják a különbözőségeket. A fegyveres erőknél – reális helyzetekből adódóan – az Egyesített Fegyveres Erők állományába kijelölt különböző nemzeti fegyveres erők hadtápjának készenléti foka a főbb hadtápszervezetek vonatkozásában az alábbiak szerint alakulhat:

– az állandó készenlétű hadosztályoknál, a szállító- és egészségügyi alegységeknél 20–20⁰/₀-os feltöltöttségétől 90–100⁰/₀-ra feltöltött hadtápokig; a hadsereg-hadtápok 3–5⁰/₀-os feltöltöttségétől 50–70⁰/₀-os feltöltöttségig; a front, illetve tábori hadtápszervezetekkel a minimálistól 30–50⁰/₀-os feltöltöttségig lehetséges találkozni az „M” állományhoz viszonyítva (az anyagi készletek lebiztosítottasága mellett);

– hasonló különbségek lehetnek a koalíción belül a harcászati-mozgósítási időkben. Nyilvánvalóan más a követelmény a nyugati hadászati irányban szétbontakozó fronthattáp megalakítására, mint például a délnyugati irányban szétbontakozó frontnál.

Mindemellett alapelvnek kell tekinteni, hogy a szövetséges nemzeti hadtápok békeidőben történő felkészítésének – bármilyen legyen is a feltöltöttség, illetve az „M” készenléti idő – biztosítania kell a csapatok, a hadtáp-magasabbegységek és -egységek meghatározott időben történő mozgósítását, elsősorban azokat, amelyek az Egyesített Fegyveres Erők állományába vannak kijelölve, illetve a hadművelési (hadászati) első lépcsőben kerülnek alkalmazásra. Erre utalnak a Varsói Szerződés tagállamai fegyveres erői 1979-ben tartott hadtápvezetői értekezletének „következtetései”, mely állást foglal abban, hogy a hadtáp további harc- és mozgósítási készségének növelése az általa biztosított csapatok szintjén történő fenntartása céljából békeidőben megfelelő hadtáperőket és -eszközöket

kell állandó harcckészültségben tartani, melyek alkalmasak arra, hogy a hadtápbiztosítás komplex feladatait azonnal megkezdjék. A legszükségesebb hadtáperők fenntartása mellett keresni kell az egyéb hadtápcsapatok és -intézetek mozgósítási ideje csökkentésének, felkészítésüknek lehetőségeit.

A hadtáp felkészítése során igen nagy jelentősége van az anyagi eszközök nemzeti (és szövetséges) seregtettek (csapatok) hadászati-hadművelési csoportosítása megfelelő létrehozásának, széttagolásának, lépcsőzésének azok megbízható rejtésének, az ellenség csapásai elleni védelmének. Döntő szerepe van továbbá a közlekedési hálózat és közlekedési eszközök előkészítésének, annak érdekében, hogy valamennyi szövetséges állam biztosítsa a maga területén a szállítási igények kielégítésének lehetőségét, messzemenően figyelembe véve a saját szükségletek mellett a szövetséges csapatok szükségletcét és igényeit is. Különösen fontos azokban az esetekben, amikor a többnemzetiségű front más szövetséges állam területén bontakozik szét, illetve azon át kerül előrevonásra. A gyógyító és javító hálózat előkészítése és biztosítása során – figyelembe véve az előzetesen megkötött szerződéseket – alapvetően a saját és a szövetséges csapatok szükségletéből célszerű kiindulni. Az egészségügyi biztosítást tekintve kívánatos az egészségügyi hálózat olyan módon történő kiépítése a mögöttes területeken, hogy a sebesülteket nemzeti hovatartozás szerinti szétszórás nélkül lehessen ellátni, illetve befogadni.

Az előbbieknél nem kevésbé jelentős feladat a hadtáp-magasabbegységek, -egységek, -alegységek összekovácsolása háborús feladatokra való felkészítésük érdekében; a szükséges tervek békeidőben történő előkészítése és összehangolása, valamint egyéb, a hadtáp felkészítését biztosító rendszabályok kidolgozása. Nem kevésbé fontos a hadtáp káderállománya magas fokú felkészítése sem. E munka során nagy eredménynek könyvelhető el a Szovjetunió különböző akadémiáinak elvégzése a Varsói Szerződés tagállamai hadtáptábornokai és -tisztjei részéről, mely egyaránt megkönnyíti az egységes felfogás és szemlélet kialakítását, valamint a nyelvi nehézségek leküzdését. Ezt például jelentősen elősegítheti, ha a szovjet tiszttek, vagy a Varsói Szerződés más nemzetiségű tisztjei magyar katonai tanintézetekben tanulnak, ezzel elsajátítják a magyar nyelvet.

A hadtápbiztosítás egységes elvi alapjainak (és nyelvi vonatkozásainak) tanintézeti oktatásán túlmenően fontos szerepe van azoknak a kiképzési követelményeknek, módszereknek és eljárásoknak, amelyeket a baráti hadseregek hadtápszolgálatai az utóbbi évek során kialakítottak, illetve egymásnak – a konzultációk, gyakorlatok és publikációk útján – mind intenzívebb módon átadnak.

A támadó hadművelet előkészítése és a fronthadtáp szövetséges ország területén való települése időszakában indokolt a rend, a katonai fegyelem fenntartásával kapcsolatos felelősség meghatározása, a hadtápbiztosítás fcszes megszervezése érdekében fronthadtáp-sávot kijelölni. Mindemellert azonban célszerű figyelembe venni azt a sajátosságot is, hogy egy szövetséges állam területén kijelölt fronthadtáp-sávban a helyszíni erők, eszközök, közlekedési hálózat, létesítmények, ipari kapacitások igénybevitelével kapcsolatos kérdésekben a front hatásköre és jogai általában az érintett tagországok legfelső állami és katonai szervei által megkötött szerződések, egyéb szabályozók alapján kerülnek meghatározásra. Ennek megfelelően közös hadműveletekben a hadtápbiztosítás egységes elvek alapján való megszervezése érdekében célszerű a fronthadtáp-sávban alkalmazásra kerülő nemzeti hadtápszervek (anyagi, kórház-, javító bázisok) tele-

pítését, áttelepítését, és a közlekedési hálózat felhasználásának rendjét kölcsönös érdekek figyelembevételével és a végrehajtás feltételeinek biztosítása érdekében:

– az adott ország területén a front és az adott ország honvédelmi minisztériumának egyeztetett tervei alapján – a front egységes hadtápbiztosítási rendszerével összhangban – front és nemzeti hadtápdirektívában;

– az ellenségtől felszabadított területeken pedig front-hadtápdirektívában meghatározni.

I. Jakubovszkij marsall már 1970-ben a délnyugati irányban lefolytatott hadijáték értékelésén kifejtette, hogy „A szövetséges országok területének a szétbontakozott frontok és hadseregek szükséglete kielégítésére való kölcsönös felhasználásának kérdései további kutatásokat és döntéseket igényelnek. A front általában hadtápsávot kap. Ezen a sávon belül a front felhasználja az egész vasúti és gépkocsi útvonalhálózatot, területet, létesítményeket stb. Mindez szükségessé teszi, hogy a frontok és vezérkarok, a szövetséges országok helyi és állami szervei között feszes együttműködés alakuljon ki.” Ezen állásfoglalás az elmúlt évek során lényegében nem változott, egy-egy gyakorlat elemzése során egy-egy részletében pontosításra került, tézisei általában és összefüggéseiben azonban ma is helytállóak.

Gyakorlatainkon az a módszer alakult ki, hogy a frontheadtáp sávjában a nemzeti hadtáp vezető szervek által kikülönített hadtáperők és -eszközök előre vonását, telepítését és áttelepítését, települési (elhelyezési) körleteket és időpontokat, valamint a körletek felhasználásának rendjét az adott nemzeti központ hadtáp vezető szervei egyeztetik a frontheadtáp törzsével (illetve vizsont). Alapvető célul az anyagi eszközök saját nemzeti csapatokhoz történő közelítését célszerű tekinteni – a front ellátódandár mozgatási elvei szerint azokkal összhangban – azt figyelembe véve, hogy a nemzeti összefegyvernemi hadsereg hadtápjától a hadtáp előretolt bázisai ne szakadjanak el a szállítóeszközök egynapi fordulójának távolságánál nagyobb mélységre.

A front támadó hadművelet folyamán, az ellenségtől felszabadított területen a hadtáp megszervezésének kérdéseit a front egységes hadtápbiztosítási terve tartalmazza. Így például a már idézett ez évi frontgyakorlaton a támadó hadművelet megszervezését a front hadtápbiztosítási terv, illetve ennek alapján a front-hadtápdirektíva szabályozta, amellelt azonban célszerű volt a front által megszabottakat részletesen a fronttal együttműködő nemzeti hadtáp vezető szerv részéről a feladatokat konkretizálni, nagyobb részletességgel értelmezni. Mindezek mellett a többnemzetiségű front sajátos összetétele, a hadtáperők és -eszközök alkalmazásának jellege, a nemzeti hadtápbiztosítást végző hadtápegységek korlátozott száma sajátossá teheti a front és a nemzeti hadtáp-magasabbegységek őrzését, védelmét, a közlekedési hálózat helyreállítását, üzemeltetését, a helyszíni erők és eszközök, objektumok igénybevételét, igazgatási feladatok ellátását, a pénzellátást, a hadifoglyok gyűjtését és ellátását, valamint a zsákmányanyag felhasználását. Ezeket a feladatokat vagy oly módon célszerű megoldani, hogy a hadtápsávon belül, mint a hadtáp alapvető szervezője a frontparancsnok hadtáphelyettes szabályozza; vagy pedig úgy, hogy a front hadtápsávon belül, a nemzeti összefegyvernemi hadsereg hadászati-hadműveleti szintű ellátását végző hadtápszervek tevékenységének biztosítása, esetleg a front részére anyagi eszközök átadása, javító, gyógyító, kiürítő kapacitás kijelölése. Mindezek mellett, érezhető, hogy a helyszíni kapacitások felhasználásának alapvető szabályozási kérdései további kimunkálásra szorulnak.

A lefolytatott gyakorlatok tapasztalatai olyan következtetés levonását teszik lehetővé, hogy a felszabadított területeken a közlekedési hálóza igénybevétele, helyreállítása, üzemeltetése a többnemzetiségű front közlekedési biztosítási tervének alapján történhet úgy, hogy a front és a nemzeti elvonuló közlekedési csapatok tevékenységét közvetlenül a frontparancsnok hadtáphelyettes szervezi, szervezi és irányítja, illetve oly módon, amikor a nemzeti közlekedési csapatok tevékenységét a nemzeti hadtáp vezető szervek szervezik, irányítják. Ez utóbbi esetben szükség esetén a frontparancsnok hadtáphelyettes, a nemzeti közlekedési csapatok részére – nagy volumenű helyreállítási feladatokra – front közlekedési csapatokat jelölhet ki.

E néhány gondolat alapján következtetésként vonható le, hogy koalíciós tevékenység esetén a hadtáp megszervezése során a hadtáp felkészítését az adott szövetséges állam fegyveres erőinek sajátosságai és a koalíciós követelmények, elvek összehangolt figyelembevételével célszerű végezni; a hadtápsávot oly módon értelmezni, amelyben az adott szövetséges állam területén a központ hadtáp és a koalíciós front összehangolt terve szerint kell a munkát végezni, míg az ellenségtől ideiglenesen elfoglalt területen a hadtáp megszervezését a front vezetése irányítja.

b) A többnemzetiségű front hadtápbiztosítása érdekében szükséges, hogy a front állományát biztosító nemzeti központ hadtápok már békeidőben megtervezzék a front anyagi biztosítását, ennek alapján felhalmozzák anyagi készleteiket mind a saját elvonuló csapataik ellátása, mind az esetleges szövetséges igények kielégítése érdekében és azokat, a csapatok helyzetével összhangban decentralizáltan helyezték el. E készletek felhalmozása történhet a nemzeti központ hadtáp kezelésében, illetve népgazdasági bázisokon. Ez a követelményekkel összhangban elvileg jelentheti a front vagy hadsereg mélységű feladat anyagi szükségleteinek kielégítéséhez szükséges anyagmennyiséget, emellett a következő hadműveletekre történő folyamatos átmenet anyagi lehetőségeinek megteremtését, figyelembe véve a hadműveletek végrehajtása során keletkezett veszteségek folyamatos feltöltésének szabályozását is.

E követelmények természetesen elviek, gyakorlati kielégítésük a koalíción belül változhat a konkrét hadászati-hadművelti feladatok függvényében. Minden esetre olyan következtetés levonására inspirálnak, hogy az anyagi eszköztartalékok létrehozását alapvetően két irányban kell fejleszteni, egyrészt a készletek mennyiségi növelését, másrészt mobilitásuk javítását kell előtérbe helyezni, törekedve a kevés eszközt, anyagi ráfordítást igénylő módszerek alkalmazására. Mindezek mellett törekedni kell a szövetséges igények maximális kielégítésére, ennek érdekében kerülhetnek létrehozásra – mindenkor előre megkötött megegyezés szerint – az Egyesített Fegyveres Erők Főparancsnoksága anyagi eszköztartalékai, melynek létrehozásáról az Egyesített Fegyveres Erők Főparancsnoksága hozza meg döntéseit.

A gyakorlatok tapasztalatait, elméleti kutatások eredményeit, valamint a hadtápbiztosítás lehetséges változatait figyelembe véve, a koalíciós front csapatainak anyagi biztosítása történhet: a) valamennyi anyagi eszközzel, saját nemzeti anyagi tartalékok terhére nemzeti ellátó, szállító, kiszolgáló szervek által történő biztosítással, közvetlenül a nemzeti seregetest (magasabbegységek) részére, illetve b) azonos típusú (szabványosított) eszközökkel – a koalíciós állományú front tartalékainak terhére a front szállítóeszközeivel a nemzeti seregetest mozgó

bázisig – utólagos elszámolással. Ez utóbbi alól kivételt képeznek a sajátos, a nemzeti seregtestekre (csapatokra) leszűkített ellátási anyagok, amelyek a nemzeti tartalékok terhére, a nemzeti előjáró hadtápfőnökség terve szerint, annak szállítóeszközeivel biztosíthatók.

Néphadseregünk helyzetét tekintve alapvetően a nemzeti ellátási forrásokon alapuló nemzeti ellátás lehet a döntő, emellett lehetséges olyan változat is, amikor a frontszervek veszik át egy-egy sajátosan alkalmazott csapat, vagy szerv ellátását.

Abban az esetben például, ha az összefegyvernemi hadsereg koalíciós-front kötelékében tevékenykedik valamennyi anyagi eszközzel történő ellátása tisztán nemzeti erőforrásokból, a tábori hadtáp bázisai, vagy közvetlenül a központ hadtáp előretolt anyagi szervei útján kerülhet végrehajtásra. A gyakorlatok tapasztalatai szerint a Magyar Néphadsereg viszonyai között megoldást nyújt az a módszer, melyet a „SZOJUJ-74, 77”, a „BARÁTSÁG-78”, a „PAJZS-79”, valamint az ez évi frontgyakorlaton (többek között) alkalmaztak. Eszerint a koalíciós front alárendeltségében működő összefegyvernemi hadsereg ellátása – nemzeti forrásokból – szervezeti keretben működő tábori hadtápbázisairól, annak eszközeivel történik. A frontheadtáp az ellátással kapcsolatos részkérdéseket a tábori hadtáp segítségével szervezte. Az ez évi frontgyakorlaton például a frontheadtáp-direktívában a készletképzés rendje, a fogyasztási normák, valamint az ellátás bázisai kerültek meghatározásra, emellett a tábori hadtáp – a frontheadtáp működésére vonatkozó elhatározás alapján – tájékoztatót adott a hadsereg részére, ahol szabályozta, hogy a meghatározott készletek milyen konkrét forrásokból, milyen ütemezéssel kerülnek biztosításra. Ezzel érzékelhetően segítette a hadsereg hadtáptörzs anyagtervezési, irányítási tevékenységét.

Egyes magasabbegységek ellátását a koalíciós seregtesten (front, hadsereg) belül célszerű a saját nemzeti ellátási rendszerből végezni. Ennek útjai, módjai különbözőek lehetnek. Minden esetben alapelvnek kell tekinteni, hogy az egyes átadott magasabbegységek (egységek) átadásakor teljes mozgókészlettel rendelkezzenek. Pótlásokra célszerű seregtest hadtáphoz 1-2 napi készletet szállítóeszközökkel kikülöníteni, ezt a nemzeti erőforrásokból szükség szerinti kiszállítással utánpótolni. Ha az adott magasabbegység a nemzeti erőforrásoktól távol ténykedik, vagy például tartalékban van, vasúti szállítási lehetőség esetén célszerű az utánpótlást vasúti kirakóállomásokra biztosítani.

Erre ugyancsak szolgáltatott példát a jelzett frontgyakorlat, amikor a front intézkedésére a koalíciós hadsereg állományába tartozó más nemzetiségű magasabbegységek után szállítóerők és kétnapi harctevékenységhez szükséges anyagi készletek kerültek a hadsereg mozgóbázisra és a fogyás mértékének függvényében naponta, illetve másnaponként feltöltésre.

Igen fontos ellátási forrást képeznek a helyszíni eszközök, melyeknek felhasználása a tagországok területén kizárólag az államigazgatási szervek, az adott ország honvédelmi minisztériuma útján, egyeztetett tervek szerint történhet, míg az ellenségtől birtokba vett területeken – amint erről korábban szó volt – az Egyesített Fegyveres Erők Főparancsnoksága, illetve a front intézkedése szerint látszik a legcélszerűbbnek megszerezni.

A felsorolt lehetőségek és példák természetesen csak kiragadottak, a konkrét hadászati-hadművelési helyzet ettől eltérő eseteket is produkálhat, amikor egy-egy módszer kombinációja vagy éppen a felsoroltaktól eltérő módszer kerülhet elő-

térbe. Az ellátás konkrét megszervezésénél azonban minden esetben két alapelv figyelembevétele látszik célszerűnek:

- törekedni kell az ellátás maximális biztonságára;
- a nemzeti felelősség elvét is figyelembe véve, lehetőség szerint a nemzeti ellátási forrásokra kell támaszkodni.

c) A koalíciós csapatok egészségügyi biztosításának sajátossága, hogy a sebesülteket, betegeket nemzeti hovatartozástól függetlenül el kell látni a legközelebbi segélyhelyen, kórházban. Ez a szocialista hadseregek mély humánumát, a koalícióba tömörült csapatok testvéri összefogásának kifejező formája. Mindezen belül a koalíciós front nemzeti – illetve koalíciós – összefegyvernemi hadserege egészségügyi ellátást biztosító erők és eszközök csoportosítása általában a front kórház bázisainak alkalmazási elvei szerint hajtható végre oly módon, hogy a nemzeti seregtestek mögött kerülnek elővonásra a központ hadtáp által kikülönített – tábori, illetve közvetlenül a központ hadtáp alárendeltségébe tartozó – kórház-bázisok, melyeknek ágylétszámát összességében a nemzeti csapatok mennyiségétől függően célszerű létrehozni.

Magasabbegységek kölcsönös átalárendelése esetén az átalárendelésre kijelölt magasabbegységeket célszerű saját nemzetiségű egészségügyi osztaggal megerősíteni, amely az adott nemzeti hadsereg sajátos gyógyszer-, élelmezési és ruházati anyagaival rendelkezik. Szükség esetén ezen egészségügyi osztagokat célszerű megerősíteni szakorvosokkal, illetve az együttes alkalmazás miatt tolmáccsal, vagy tolmáccsoporttal. Mindez természetesen úgy valósulhat meg, ha a koalíción belül az egészségügyi biztosítás alapkérdései egységes elvek, lehetőség szerint egységes szervezeti felépítésben kerülnek végrehajtásra. Az egészségügyi ellátást jelentősen segítik elő azok a kétnyelvű okmányok, amelyek a sebesültet a gyógyítás folyamán végigkísérik. Mindezek mellett célszerű azonban arra törekedni, hogy a más nemzetiségű segélyhelyeken egészségügyi ellátásban részesülteket kórházi kezelésre lehetőség szerint saját nemzetiségű tábori vagy hátországi kórházba kerüljenek kiürítésre.

Saját koalíciós feladatokat jelent a szövetségesek (frontparancsnokság) részére esetleg átadásra kerülő nemzeti egészségügyi intézetek, szervek felkészítése, illetve működtetésének biztosítása. Olyan feltételeket kell létrehozni, hogy az egyes nemzeti kórházak, vagy kórházcsoportok (-bázisok) mind vezetés, mind működés, mind pedig a szükséges mértékű anyagellátás szempontjából irányíthatók, vezethetők legyenek, ehhez rendelkezzenek megfelelő vezető, szükség esetén ellátószervekkel, biztosítva legyen a szövetséges (front) vezető szervezete, illetve az átadó központhadtáp közötti kontaktus. Bonyolítja e helyzetet, ha az áradandó egészségügyi intézetek polgári bázison kerülnek létrehozásra. Itt biztosítani kell a polgári átadószervek, az átadó-központhadtáp, valamint az árvevő koalíciós partner közötti folyamatos kapcsolatot, ennek szervezeti, működési feltételeit.

A koalíciós tevékenységek egészségügyi biztosításában alapvetően tehát három fontos alapelv figyelembevétele látszik döntő fontosságúnak:

- az egészségügyi biztosítás egységes elvi és lehetőség szerint egységes szervezeti alapokon valósuljon meg;
- biztosítsa a koalíciós partnerek közötti segélynyújtás valamennyi szükséges feltételét;

- az egészségügyi erők és eszközök egységes terv szerint történő leghatékonyabb alkalmazása érdekében rendezettek és megfelelően szabályozottak legyenek a partnerek közötti kapcsolatok.

d) Végezetül néhány gondolat a koalíciós csapatok, seregtestek hadtápvezetését illetően. Néphadseregünk viszonyai között, ha csapataink koalíciós front keretében hajthatják végre feladataikat, döntő jelentőségű a nemzeti központhadtáp és a fronthattáp vezető szervek közötti feszes együttműködés annak érdekében, hogy biztosítva legyenek a nemzeti érdekek és sajátosságok, ugyanakkor az elvonuló szárazföldi csapatok vonatkozásában a hadtápbiztosítás alapját a front egységes hadtápbiztosítási terve képezze. A HM 01/1974. sz. „Alapokmány” 70. pontja e kérdésben állást foglal:

„A koalíciós állományú front (hadsereg, flotta) csapatai hadtápbiztosításának folyamatos vezetését a hadműveletekben az adott front (hadsereg, flotta) parancsnoksága és hadtápvezetési szervei végzik azon fegyveres erők központ-hadtápszerveivel együttműködésben, amelynek csapatai a koalíciós seregtest állományába tartoznak.

A koalíciós front (hadsereg, flotta) parancsnokának joga van – a részére biztosított funkciók keretein belül – direktívákat (parancsokat) és intézkedéseket kiadni a hadtápbiztosítás azon kérdéseit illetően, amelyek kötelező erejűek a front (hadsereg, flotta) állományába tartozó összes seregtest (magasahbegység) számára.”

A koalíción belüli hadtápvezetés szilárdságának egyik alapvető bázisa a felsőszintű hadtáp vezető szervek munkája, mely közvetlenül vagy közvetve nemcsak a központhattápnál, de a koalíciós seregtest- és csapathadtápnál is döntően érezteti hatását. Koalíciós kapcsolataikat a felsőszintű hadtápszervek az EFE keretében, vagy kétoldalú kapcsolatok útján valósítják meg az adott országok vezérkarai koordinálása mellett. Erre most békeidőben kiváló alkalmat nyújtanak a kétoldalú megbeszélések, konzultációk, illetve EFE – általános hadtáp és szakági – értekezletek. Bár túlnő jelen cikk keretein az is megemlítendő, hogy a koalíciós együttműködés feltételeit a VSZ tagállamok hadseregei felsőszintű hadtáp vezető szervei szervezeti hasonlósága, az egynemű alárendeltségek, a partnerség hiztosította kapcsolatok jelentősen javíthatják. Ezen alapvető tétel nagy hangsúlyt kapott – többek között – a Varsói Szerződés tagállamai fegyveres erői hadtáp vezető állományának valamennyi eddigi értekezletének¹ alappreferátumaiban.

A koalíciós méretekben végrehajtott gyakorlatok nagy lehetőségeket biztosítanak a koalíciós hadtápvezetés egyes – főbb – kérdéseinek feldolgozására. E gyakorlatok tapasztalatai szerint lehet olyan megoldás, amikor – a békeidőben kidolgozott – szövetségesekkel egyeztetett – tervek alapján a koalíciós front alárendeltségébe kerülő nemzeti seregtest részére a nemzeti felsőszintű hadtáp vezető szerv ad ki hadtápdirektívát, melyben – a nemzeti ellátási felelősség alapján – szabályozza a hadtápbiztosítás forrásait, az ellátás rendjét. Ilyen megoldás lehetséges például az első hadművelet megszervezése során. Mindezek mellett azt is tanúsítják a gyakorlatok, hogy ez a seregtest számára nem elegendő, a vezetettség

¹ – A VSZ-tagállamok fegyveres erői I. hadtáp hadtudományi értekezlete, Prága, 1971.
– A VSZ-tagállamok fegyveres erői I. hadtáp vezetői értekezlete, Moszkva, 1976.
– A VSZ-tagállamok fegyveres erői II. hadtáp vezetői értekezlete, Bydgoszoz (LNLK), 1979.

érdekében legtöbb esetben szükséges front hadtápdirektívában (annak kivonatában) szabályozni a hadtápbiztosítás rendjét, alapvetően azon feladatok végrehajtásának mikéntjét, amelyek a hadtáp megszervezésével, a front egységes hadtápbiztosítási rendszerének biztosításával kapcsolatos feladatokkal összefüggők. Ez utóbbi módszer biztosítja a seregtest részére az egycsatornás, félreérthetetlen hadtápvezetést.

Az említett látszólagos ellentmondás feloldását az érintett vezető szervek közötti szoros együttműködés, a kiadásra kerülő feladatok előzetes egyeztetése biztosítja. Ezért megfelelő koordináló szerveket, csoportokat kell létrehozni, melyek lehetnek maguk az érintett vezető szervezetek, illetve lehetnek annak kikülönített operatív (összekötő) csoportjai.

A csoportok tehát lehetnek ideiglenesen létrehozottak, illetve szervezetszerű állandók. A néphadseregünk hadtápjának viszonyai között beszélhetünk állandó, szervezetszerű csoportosításról, illetve ideiglenes, adott esetben létrehozásra kerülő operatív csoportokról.

Állandó szervezetszerű hadtáp vezető szerv jelenleg a táborig hadtápfőnökség, melynek szerepét, hasznosságát a koalíciós csoportosítások hadtápvezetési rendszerében az adja, hogy összefogja a központhadtáp által kijelölt nagy mennyiségű hadtápszervet, végzi azok mozgatását, szervezi ellátását és kapcsolatot képez a frontparancsnokság és a központhadtáp között. A gyakorlatok tapasztalatai azt mutatják, hogy az összefegyvernemi hadsereg hadtápjával létesülő kapcsolatai kevésbé rendezettek, jogi, együttműködési problémákat vetnek fel. A közelmúltban végrehajtott front parancsnoki és törzsvezetési gyakorlaton a táborihadtáp szűk operatív csoportja részt vett a front-hadtáptörzset segítve a hadművelet hadtápbiztosítás tervezésében, így elsőkézből kapva az adatokat a hadsereg hadtáptörzssel élő kapcsolatot kialakítva részére írásbeli „tájékoztató”-t adott ki, vezetője a hadsereg hadtáptörzssel személyesen koordinált. Ez amellest, hogy kétségtelenül elősegítette mind a front- mind a hadsereg- mind pedig a táborihadtáp munkáját, továbbra sem szüntette meg azt a problémát, melyt a táborihadtápfőnökség jogi állása, hatásköre különböző értelmezéséből adódik, és szükségessé teszi e hadtápvezetési szerv korszerűsítését, a hadtáp vezetési színvonala jelenlegi formájában, vagy más egyszerűbb, korszerűbb rendszerben történő beillesztésének szükségességét.

Az állandó jellegű hadtáp vezető szervezetek mellett ideiglenesen valamenyny hadtápvezetési ponton összekötő csoportokat kell működtetni az adott konkrét helyzetnek és feladatnak megfelelően. Ezért e csoportok állománya különböző lehet, hatásköre is lehet kisebb vagy jelentősebb, melyet célszerű mindig az adott körülményeknek legjobban megfelelően szabályozni.

A hadtápvezetés problematikája sokrétű. Jelentős teret foglal el a vezetésben a folyamatos összeköttetés, a megfelelő híreszközök, a titkosság feltételeinek megteremtése. Döntő fontosságú a közös vezetési nyelv, melynek alapvető tényezője a koalíciós partnerek közötti egységes okmányolási rendszer kialakítása, az egységes okmánytípusok továbbfejlesztése, az unifikált hadtápvezetési okmányok kidolgozása valamennyi hadtáptagozatban. Az is döntő, hogy az ilyen módon kidolgozásra kerülő okmányok közeli, vagy távlati perspektívában alkalmasak legyenek gépi eszközökön történő feldolgozásra, továbbításra, szervesen illeszkedjenek be a Táborig Hadtápvezetési Alrendszerbe. Fontos ezért, hogy az egyes szövetséges hadseregeknél kidolgozott gépi programok egyeztetve az Egyesített Fegyveres Erők szintjén kerüljenek feldolgozásra.

Mindezeket figyelembe véve a koalíciós hadtáp vezetése során azon alapvető elv figyelembevétele szükséges, hogy a döntések során – lehetőség szerint – biztosítva legyen a nemzeti és koalíciós feltételek egysége.

e) Koalíciós viszonyok között kiemelten kell kezelni a hadtápon belül a politikai munkát. Az általános – politikai jellegű – feladatokon túlmenően különös gondot kell fordítani a hadtápállomány internacionalista nevelésére, a Varsói Szerződés testvéri hadseregei közötti kölcsönös segítség szellemében való nevelésre.

Sajátosságként figyelembe kell venni, hogy – a törzsek és vezetők közötti együttműködésen túlmenően – a hadtápkatona, a hadtáp teljes személyi állománya a szakmai sajátosságokból adódóan közvetlenül találkozhat a koalíciós fegyverbarátokkal egyénileg, kisebb csoportokban vagy nagyobb szervezetekben. Ilyen lehetőségek adódhatnak – többek között – a kórházakban, segélyhelyekre bekerülő betegek körében, a közutakon, vasutakon közlekedőkkel való kapcsolatban, az ételmezési, üzemanyagtöltő helyeken, de nagyobb csoportokban az egyes bázisokon, ideiglenes átrakóközlekedésekben és egyéb helyeken.

E helyzeteket figyelembe véve a hadtáp politikai munkának arra is kell irányulnia, hogy megismertesse az állományt az előtte álló – koalíciós sajátosságokból adódó – hadtápfeladatok során esetlegesen kialakuló helyzettel, megismertesse a koalíciós partnerek nemzeti és egyéb sajátosságait, kioktassa az állományt a megfelelő magatartásra, a szoros baráti viszony kialakítására, arra, hogy az adott helyzetben néphadseregünket méltóképpen képviselje. E kérdésben főleg néhány, sajátos hadtáp vonatkozású probléma felvetése vált szükségessé.

*

Cikkemben néhány – a koalíciós keretek között működő csapatok hadtápbiztosításával összefüggő – kérdést vettem fel, az anyag lehetséges terjedelmét, illetve a kibontható kérdések bőségét figyelembe véve, csak néhány, általam alapvetőnek ítélt kérdésre koncentrálva, azzal a szerény igénnyel, hogy e fontos kérdésekkel foglalkozó központi, seregest, tanintézeti szervek részére hasznot nyújtson és segítse elő további fő és részkérdések kimunkálását, alkalmas legyen kinek-kinek a gyakorlati munkájában történő felhasználásra.